

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

UPA 2017/10
Nuuk, 18.05.2017
Bendt B. Kristiansen

2017-mut aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarut. (Aningaasaqarnermut Akileraartarnermullu Naalakkersuisoq)

Aningaasaqarnermut Naalakkersuisup qulequttat uku Ukiumoortumik Aningaasaqarnikkut Ingerlatsineq pillugu nalunaarusiami aallarniutigivai:

- Nunatta aningaasaqarnera pitsaasumik patajaattumillu siunissamilu at-tanneqarsinnaasumik ineriartortariaqartoq
- Nunap immikkoortuisa kommunillu akornanni oqimaaqatigiisumik ineriartorneq pisariaqartoq
- Inoqutigiit pisisinnaassusaasa annertusarneqarnissaat pinngittoorsinnaanngik-kiptut

Inuit Ataqatigiit qulequtsiussanut annertuumik isumaqataavugut.

2017-mut Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiaq ukiut siuliini nalunaarusiaasartunut sanilliullugu tingussaaneruvoq, inunnut tunngavoq, naligiinnginnermut tunngavoq, aaqqissuusseqqinnissamut pisariaqarluinnaleqqasunut tunngavoq, akissarsiakinnerpaat akunnattumillu isertitaqqortussusillit akiliisinnaassusaasa qaffasarneqarnissaannut tunngavoq, naattumik oqaatigalugu inuiaqatigiinni ikorfartorneqartariaqartutut inissisimasut atugaat aallaaviusorujussuupput.

Taamaattumik avaqqussinnaanngisamik suliassat ilaatigut makkuupput:

- Ilinniartitaaneq, meeqqat atuarfiini inuussutissarsiutinullu ilinniartitaanermi inu-usuttut annertusakkamik suliniarfigisariaqarneri
- Angallannikkut tunngasut, mittarfinnik alliliinerit ujaraaqqanillu mittarfeeraliortitertariaqarnerit
- Aalisarnermut tunngassuni, aalisarnermut inatsisip tulluussarneratigut aamma akitsuutinik aaqqissuussinerup nutarternerni
- Ineqarnermut tunngasut, susasaqarfiit kommunit aaqqissuuteqqinneqarneranni suliassaasut unittoorsimasullu aallartisaqqinnissaat, pingaartumik ineqarnermut peqqussutip aaqqissuuteqqinnissaa
- Isumaginninnermut tunngasut, meeqqat inuusuttuaqqallu sullinneqarnerat salliullugit
- Suliffissanik pilersitsiortortariaqarneq, avammut tunisartakkanik nalittorsaaneq inuussutissarsiutinullu nutaat, erngup nukingata periarfissarititai mittarfiillu tallilerneqarnissaanni inuussutissarsiutit nutaat pilerumaartussat

(Aallarniut)

Nunatsinni aningaasap kaaviiartinnerunissaanik anguniagaqarnermi sulisartut nunatsinni angerlarsimaffeqarlutillu akileraartuusut aqquutissaapput. Inuusuttut 20-29-it akornanni ukiullit suliffissaaleqisut allattorsimaffianni eqimattakkaani amerlanersaallu-

tik nalunaarsorneqarsimapput, tassalu taakku siunissami ungasinnerusumi aningaasaqarnikkut kivitsisussat pingaarnersaat, illuatungaani utoqqalisartut amerliartussasut. Ukioqqortussutsit pineqartut siunissami aningaasatigut kivitsisinnaasuseqarnissaat anguneqarsinnaassappat immikkut ittumik suliniartoqartariaqarpoq, ilaatigut sinerissami Piorsaavittut ittumik amerlanerusunik pilersitsiortornikkut.

Najukkami sulisinnaasunik amerlanerusunik inuttalersuisinnaaneq angujumallugu illoqarfigisaq qimangikkaluarlugu ilinniartitaanerit annertusartariaqarput piginnaasanillu ineriartortitsineq annertunerusumik aqqutissiuullugit.

Inuussutissarsiornermi ilinniartinnit inuusuttut ilinniagaqarsimangittut maannakkornit annerujussuarmit ukkanneqartariaqarput.

Pisortanit aningaasalersuineq kisiat isumalluutigeqqunagu namminersortut aningaasaliissuteqarsinnaanerannik Naalakkersuisut isummorsornerat aqqutissaalluurtutut isigaarput, taamatullu siunertaqassagutta politik-ikkut patajaattumik ingerlatsinissaq pisariaqarpoq. Inuit Ataqatigiinnillu Inatsisartuni partit akimorlugit suleqatiginninniutigaarput 'Nuna Tamakkerlugu Isumaqaatigiissuteqarneq' avammut nalunaarutigisassatut, avataanit aningaasaleerusuttut aningaasaleerusussuseqarnerannik toqqissimatitsisinnaasoq.

Siunissamut pilersaarutit annertuumik aningaasartaqartussatut takorloorneqartut eqqarsaatigalugit nunatta karsiata aqunnerani aningaasat immikkut isertutut nalunaarsukkat siunissami aningaasaqarnermut ineriartuutaasussanut illikartittarnissaat pisariaqartutut isigaarput

(1.1)

2017-imi aningaasaqarnikkut ineriartorneq ukiut 2015-2016-itullu pittaasumik ingerlassasoq Aningaasaqarnermut Siunnersuisooqatigiit siulittuutigaat, tamanna soorunami isumalluarnarpoq. Nunattali aningaasaqarnera suli piisaakalaarfiunissaminut taamak nukittutiginngimmat ukiuni ingerlalluarfiusuni sinneqartoorutaajunnartut ukiunut ajornerusunut suliniutinullu aningaasaqarnermut ilorraap tungaanut sangutitsisinnaasunuinnaq atorineqartariaqartut isumaqarpugut.

(1.1.1)

Imartatsinni pisuussutit avammut niuernerme pingaarnersaagallartillugit mianersortumik ingerlatsiviginissaat avaqqunneqarsinnaangilaq, piujuaannartitsinerme ingerlaatsikkut aammali nunarsuarmit akornanni niuerutiginerisigut unammillersinnaasuseqarnikkut.

Nunatta imartaani raajat pizarreneqartartut annikilleriarsimagaluartut nunatta avataanut niuerutigineqarnerat avammut niuernerme nunatta karsianut suli annertunerpaamik pingaaruteqarput, tamanna pissuteqarpoq raajat akiisa qaffasinnerannik. Nunarsuarmili unammilleqatigiinnerme allangortoqassagaluarpat raajat akiisa appariaateqaratarsinnaanerat ernumanartoqarpoq, ilaatigut Tuluut Nunaata EU-mit aniniarnera eqqarsaatigalugu taamatullu Canada-p EU-llu isumaqaatigiissuteqarsimanerat eqqarsaatigalugu.

Saarullit qalerallillu ukiuni kingullerni tallimani tulaanneqartartut annertusiartornerat iluarsimaarnarpoq, ukiumilu matumani minnerpaamik taamak isumalluaateqassuugut, illuatungaani avaleraasartuunik tulaassuineq nalorninarnerusumik inissisimavoq.

Ukiuni aggersuni avaqqussinnaajunnaarparput aalisakkat avammut niuerutigineqartartut nalittorsarnissaannik periusissioornissaq. Aqqutissioartariaqarpoq aalisakkap nuna-

mut tulaassap maannakkornit nalituningorlugu avammut tunineqartalernissaa, ilaatigut nunami suliareqqiinerit nunarsuarmi pisisartut soqutigisaat aallaavigalugit tulluussarnikkut.

(1.1.2)

Aatsitassarsiornermi paaasinnaanermut akuersissutit tunniunneqartartut paaanivimmut sammivilimmik alloriaatigineqartalersut iluarisimaarnarput. Eqqaamassuarpulli aatsitassarsiorneq eqqarsaatigalugu nunanit allanit allaanerunnginnatta, taamaatumik aatsitassarsiornerup silarsuaani nunatta soqutigineqarnera annikillismagaluaq suli annikinnerulissanngippat nunarput annertunerusumik soqutiginarsartariaqarparput. Tamatumani aqutissat ilagisinnaavaat siusinnerusukkut oqaatigeriigarput 'Nuna Tamakkerlugu Aatsitassat Pillugit Isumaqaatigiissuteqarneq' aqutissaqqissutut isigaarput.

Aatsitassarsiorfiit ammaratut ammarumaartussatullu pilersaarutaasut ataatsikkut ingerlanneqaleriapata sulisartut aatsitassarsiorfinni sulisinnaasut tamaasa pisariaqartinneqalersussaapput, allaat Aatsitassarsiornermi ilinniarfiup ilinniartissisai sinnerlugit pisariaqartitsisoqalerumaarluni. Avaqqussinnaajunnaarput sulisartut aalajaattut nuttarsinnaassuseqartullu, soorlu taamani Maarmorilimmi qaarusummi sulisartut nuannaartorinartut.

Inuusuttut suliffissaaleqalutik nalunaarsorsimasut 20-29-it akornanni ukiullit assessorissatigut piukkunnaatillit piginnaanngorsarlugit aatsitassarsiorfinni sulilersinnaanermut pikkorissarneqarnissaat periarfissatsialattut isigaarput.

(1.1.3)

Takornariaqarnermi ineriartortitseqqinnissami ukiut tulliuuttuni 10-15-nut iliusissamik pilersaarusiornissaq pisariaqarpoq. Mittarfissuit tallineqarnissaannik pilersaarutit piffinnut ataasiakkaanut annertuumik sunniuteqartussaapput, pingaartumik Ilulissat aamma Nuuk eqqarsaatigalugit.

Qulakkeerniagassaraarput takornarissat illoqarfinni mittarfissuaqarfiusuniinnaanngit-toq neqeroorusiorfigineqarnissaat, aammali nunatta sinnerani. Taamaattumik suliffeqarfinnik aallartisaasut aallartisaanermi periarfissaasa oqilisaaviginiartariaqarnerat avaqqussinnaasorinngilarput, namminersorlutimmi suliffiutillit taakkuussapput siunis-sami takornarissanik sullissinermi tunngaviliiumaartussat, neqerooruteqarnerinnaanngittukkut aammali avammut nittarsaassinikkut sullissilluarnikkullu.

(1.1.4)

Suliffissaaleqineq ajornartorsiutinik assigiinngittunik malitseqarsinnaasarpoq, ilaatigut pinerlunniarnermik, taamaattumik inuusuttut akornanni suliffissaaleqineq Naalakkersuisut immikkut iliuuseqarfigissallugu siunertaqarnerat taperserparput pimoorullugulu suliareqqullugu.

Ukiuni aggersuni suliffissaqarneq suliffissaaleqinerlu annertuumik suliassaqarfigaarput. Sulineq akilersinnaanerusariaqarpoq, eqqortuusinnaanngilaq illoqarfiit ilaanni sulissusaaleqisoqarfiusuni suliffissaaleqisoqassasoq.

Sulineq aningaasatigut imminut akilersinnaasuusariaqarpoq. Sulisartup isertitaminit aningaasartuutit nammineq matussusersinnaarusuppai, taamaassimatinnagu oqimaa-lutalersarpaa pisortanit tapiissutit aallaavigalugit inuuneq oqinnerunnginnersoq, pingaartumik meerartaqarsimatillutik, tamannalu aallaavigalugu imminnut aqutissiuutilersarput isertitatik killilersorlugit ukiup tulliani akileraartarnikkut utertoorteqarsinnaassusertik aallaavigalugu.

Misissuinerit takutippaat suliffissaaleqineq ilaatigut inatsisinik uniuniarnermut aqqutissiuilersarmat, ilaatigut aningaasat akileraarternermi aqqissuussaannerput avaqqut-aarlugu isertinneqarsinnaassusaat ugartorneqalersarluni, assersuutitut ikiaroorartumik tuniniaanerit.

Nunatta avataanit sulisussanik tikioraasitsineq piuarpoq, aalisakkerivinnilu sulerusususeq ima annikitsigivoq Royal Greenland Kina-mit aalisakkerivinni sulisussanik tiki-sitsisariaqalersimalluni. Inuiaqagitiit imminnut aperisariaqalerput qanoq ililluni taman-na anguneqarsimanersoq. Akuersaarneqarsinnaangilarmi suliffissaaleqiffiusumi sulisussaaleqisoqarnera.

Ukiuni makkunani pisariaqartilluinnaleqqavagut sulisartut nuttarsinnaassuseqartut, aatsitassarsiorfinni ammaralartuni soorunami aamma suliffissuarni aalisakkeriviusuni.

(1.2)

Nunatta karsiata isertitat isumallutigisaasa annersaat aalisarnerminngaanneersuupput, 2016-milu missingersuutaangittumk annerusumik isertiaqartoqarpoq. Nunarsurmi akit nikerartuarnerat eqqarsaatigalugu ukiuni missingersuusiorfiusuni mianersortumik isertassat missingersorneqartariaqarput, kingorna isertinneqarumaartussatut naatsorsuutigisat isertinneqannittooratarsinnaanert eqqarsaatigalugu.

Nuannaarutissatut taasariaqarpoq ukiut kingulliit kommunit aningaasaqarnermikkut siuariartormata, ilaatigut aaliarnikkut isertitaqarnerulernerup kingunerisaanik inuussutissarfiornermilu ingerlalluarnerulersimanermik.

Kommunini aningaasarsiornikkut ineriartorneq ingerlalluaannassappat inuussutissarsiornermi sinaakkutat pittaasut piusaraqarput, minnerunngittumik sulifeqarfinnik aallartisaasartut atugassarisaat soqutiginarnerullutillu akileraariaatsikkut oqilisarneqartariaqarput.

Kommunini aqqissuusseqqinneq qinersinermi kingullermi aqusaagaput siunissami attanneqarsinnaaqqullugu Naalakkersuinnikkut aqutsinermi kommuunit allorasaaqatigineqarnissaat pisariaqarpoq, pingaartumik innuttaasut sullinneqarnerata nukittuumi iluseqartariaqarnera eqqarsaatigalugu.

(1.4)

Ukioq 2016-mi akileraarutitigut isertitaqarnerunerup takutippaa nunarput aningaasaqarnikkut ineriartorluartoq, toqqaannangittumik akileraarutit missingersuutaasunit kr. 110 mio.-nik amerlanerunerupput, naqissusiinnikkut akitsuutit kr. 1,9 mio. amerlanerupput, qamutinik motoorilinnik angallassissutinut akitsuutit kr. 14,9 mio. qaffasinnerupput (45%-iulluni), eqqussuinermit akittuutit kr. 467 mio.-nit kr. 515,2 mio.-nut qaffariarsimapput, aalisakkanut reje-nullu akittuutit kr. 34,5 mio.-nit qaffariaateqarsimapput. Tamaat ataatsimut nalilerlugu oqaatigisariaqarpoq nunarput aningaasaqarnikkut kinguariaateqarani siuariarsimasoq, ukiumilu matumani aamma taamak naatsorsuuteqassasugut.

Ataatsimut isigalugu aalisarnermi isertittakkat isertitat tamarmiusut sisamararterutaanik annertussuseqarput, nunarsuarmilu akit unammilleqatigiinnerup aqummagit aningaasaqarnermi aqutsinerput mianersortumik aqutassaavoq.

(1.5)

Aningaasaqarnikkut ineriartorneq pingaluartoq illuatungaani inuiaqatigiit akiittuisa immikkoortukkaat ilaanni suli malunnaatilimmik annertusiartormata

eqqarsarnartoqarpoq, assersuutitut kommuninut akiligassaaqqat assigiinngittut aamma inissiami attartornermi kinguussaassutit minnerunngittumillu meeqqanut akilersuutit. Pingaartumik meeqqanut akilersuutit kommunit karsiinut annertuumik sunniuteqartarput, Naalackersuisunullu eqqarsaatigillaqqunaqaaq meeqqanut akilersuutit nunatta karsiata akisussaaffigissangunigit tulluarnerussannginnersoq.

Qaasuitsup kommuniani ukiuni kingullerni aningaasaqarnikkut annertuumik siuariartortoqaraluartoq kommunimut akiligassaaqqat annertuumik qaffakkiartorput, assersuutitut eqqaavilerinermi akiligassiissutigineqartartut 68%-ii Qaasuitsup Kommuniani pisuupput. Immaqalu uattut eqqarsariarput, kommuunimi aningaasatigut siuariartorneq inuiaqatigiit ilaannaannut sunniuteqarsimanerpa? Tamanna Naalackersuisunut misissullaqqunaqaaq.

Kommuuninut akiligassiissutaasartut eqqarsaatigalugit apeqquseqqittariaqalinnginnerparput akileraartarnermi aaqqissuusseqqissimaneq ilumut ilorraap tungaanut ingerlanersaq?

Isumaliutigisariaqarportaarlutik eqqaavinnut anartarfinnnullu akiligassiissutigineqartartut akileraarutit aqutigalugit akilisassiissutiginnartariaqalinnginnerlutigit? Taamaattari-aqarsorinarpoq.

(2.1)

Naalackersuisooqatigiit anguniarpaat innuttaasut akornanni naligiinnginnerup nalimannerunissaa, ilaatigut aningaasat ingerlaartut nunatta iluani kaaviiarnerulernissaannik anguniagaqarnikkut, taamatullu suliniarnek pissusissamisuginnarpoq.

Kommunikkaartumik naligiinnginnerup takussutissiarineqarnerani tupaallaatigigakku oqaatigilara, kommunit iluini naligiinnginneq ersarinnerpaamma Kommuneqarfik Sermersooq-mi, pingaartumik Nuummi. Tamanna isiginngittuusaaginnassanngilarput.

Qaasuitsup Kommuniani aningaasarsiornikkut ineriartorluarnerup takussutissaanittaag assersuutitut Uummannami innuttaasut akornanni aningaasaqarnikkut naligiinnginneq annikittutut taasariaavoq, aalisarnerli ingerlalluarunnaariataassagaluarpat pissutsit mumilluinnarsinnaanerit aamma eqqaamassuarput.

Isertitakinnerpaat akunnattumillu isertitaqqortussusillit aningaasaqarnikkut atungaat ilorraap tungaanut saatikkiartorneqassappata ulluunerani neqeroorutinut akiliutit, meeqqanut tapiissutinut ineqarnermullu tapiissutit aaqqissuussivigineqartariaqarput piaartumik, minnerunngittumillu akileraartarnikkut aaqqissuusseqqinneq.

Pisariaqartinneqarpoq ukioq kaajallallugu suliffiusinnaasut amerlanerit, assersuutitut aalisakkerivinni suliareqqiinermi avammut niuernermi periarfissat nutaat, erngup nukingata atunngisap periarfissarititai sulisissorsimanngisagut misilittarnerisigut minnerunngittumillu immap naqqatigut internet-imut aqut atorlugu nunarsuup sinneranut sullissinerit periarfissaasut.

Sulisussaaleqisoqartillugu ajornartorsiutit ilagerpasippaat sulerusussutsip appasinnera, akissarsiat appasippallaarneranik kinguneqarsimanersaq inuttulluunniit ajornartorsiutinik assigiinngissinnaasunik tunngaveqarsimanersaq eqqoriaruminaattumik, tamanna Naalackersuisunit itinerusumik misissullaqqunaqaaq.

Ukiunimi aggersuni pisariaqartippagut sulisartut nuttarsinnaassusillit, pingaartumik aatsitassarsiorfinni akileraarutitigut isertitarineqrasinnaasut nunatta karsianut annerpaamik iluaqutaatinniassagutsigit.

Aalisarnermi akuersissutinik amerlilerinerit piffiit ilaannut sulisussaaleqinermik pilersitsisimammata maluginiarparputtaaq, ilaatigummi innuttaasut sullinneqarnissaat naammassineqarsinnaajunnaartalersimavoq innuttaasut aalisarnermik ingerlataqarusunnerulersimanerata kingunerisaannik, allaallumi tunitsiviit ilaat sulisussanik pisarsisinnaanerat ajornarsisimallunissaaq.

Naalakkersuisut suliffeqarnermi ilanngaatisaqqat meeqqallu tapiissutaannik kiisalu ineqarnermut tapiissutinik nutarterinikkut, isertitakitsut akunnatumillu isertitallit aningaasat atorsinnaasaasa annertusarnissaat sulissutiginiarmatigit Inuit Ataqatigiinnit assut iluarisimaarparput.

Akissarsiakinnerpaammi akunnattumillu isertitallit tassaapput akileraartarnermi aqqissuussaansinnit ajorsartuusutut inissisimasut, taamaattumik akileraartarnikkut aqqissuusseqqinnissaq pisariaqartilluinnaleqqasarput eqqarsaatigalugu partiit apere-rusunnarput akileraartarnermi akissarsiakinnerpaat akunnattumillu isertitaqqortussu-sillit eqqorneqaatiginngisaannik aqqissuusseqqinneq qanoq ilusilik takorloorsinnaa-neraat - malugalugu akissarsiakinnerpaat akunnattumilu isertitaqqortussusillit eqqunngikkaluarlugit.

(2.2)

Aningaasaqarnikkut imminut napatinneruneq angussagutsigu pisariaqarpoq sulisinna-assuseqartut amerlanerpaartai sulissasut, maannakkut suliffissatut periarfissaasut inuttalersornerisigit, aammali siunissami suliffiit nutaatut pilersinneqarsinnaasut eqqarsaatigalugit, assersuutitut imarpik qulaallugu mittarfissuit pilersinneqariarpata mittarfinni sullissinerit nutaat pilersussat, immap naqqatigit internet-imi aqqudit peri-arfissarititai atorluarnerisigit, aalisakkanik avammut niuernerme nalittorsaanikkut, erngup nukingata maanna atunngittup periarfissarititaasa misissuiffigalugit atorluar-nerisigit.

Pisortani ingerlatsinikkut allaffissornikkullu nutaamik eqqarsarnissarput pisariaqarpoq, aningaasartuutikillisaanerinnaanngittukut aammali allaffissornitta nunatsinnut tul-luussarlugu aqqissuuteqqinneqartariaqarnera pisariaqarluinnalermat, minnerunngit-tumillu namminersorlutik ingerlatsisut atungassarisaasa pittanngorsaaviginerisigit, assersuutitut Namminersorlutik Oqartussat siunnersortinut aningaasartuutaat, ukioq 2016-mi kr. 388 mio.-niusimasut sapinngisamik nunatta iluani atorneqartariaqarput.

(3)

Eqqarsaatersuutiginiartigit meeqqat ulluklut paarineqarnissaannik neqerooruteqart-arneq atorunnaarsillugu pisussaaffittut atuuttunngortissannginneripput, taamaalinerat-igit qulakkiissuarput meeqqat tamarmik atualinnginnerminni perorsaanikkut assigiin-nerusumik ineriartortinneqarsimanissaat, atuarfimmut isernissaminnut piareersimane-runissaat angujumallugu. Angajoqqaat perorsaanikkut pisariaqartitsillutik inissisimasut siunnersorneqarnissamik neqeroorfigineqarnissaat pingaaruteqarportaaq.

Meeqqat atuarfianni meeqqat tunniusimanerusinnaaqqullugit pisariaqarsorinarpoq nu-na tamakkerlugu angerlarsimaffinni minnerpaaffilikkannik naleqartitaliornissaq, angujumallugu meeqqat atuarfimmi akisussaassusermik ataqqinninnermillu peqarlutik atuarfimiittarnissaat.

Kommunalbestyrelse-llu meeqqat atuarfianni ingrlatsinermi ersarinneruleriartortut suli annertunerusumik meeqqat atuarfianni peqataanerulernissaat pisariaqarpoq, angajoq-qaat peqatigalugit. Taamaattumik Naalakkersuisut suleqatigeeriaaseq nutaaq siunni-

ussaat, kommuunit pisariaqartitaat aallaaveqartumik sammiveqartussaq Inuit Ataqatigiit iluarisimaarparput.

Nunatta avataanit aningaasaleerusullutik soqutiginnittut atorluarlugit piffiit ilaanni kollegie-nik amingaateqartoqarnera aningaasaleeriaatsit OPP aqutigalugu kollegie-liortitersinnaaneq qissimeqqunaqaaq. Ilinniarsiit atuartsinerisa nalaani kollegie-tut atorlugit aasakkut ilinniartut angerlakaanerini takornarissanut unnuisarfittut atorsinnaatilugit, tamanna tamarmik iluaqutigiinnarumaagarissuaat.

(3.1.1)

Praktik-erfissaaleqisarnerup pittaannerusumik aqunneqarnissaa siunertaralugu eqqarsaatissaqqippoq brancheskole-t ilinniartut praktik-erfissarsiortarnerannik ataqatigiissaarisutut inissittuugutsigit tamanut tulluarnepaannginnersoq, brancheskolemmi sinerissami suliffeqarfiit qanimut attaveqatigisarnerini illoqarfinni ataasiakkaani Majoriamut sanilliullutik sumi susoqarneranik alakkaamasaqarnerupput praktik-erfissarsiortunillu siunnersuilluarsinnaanerussaqqooqalutik.

Praktik-erfissaaleqisarnerlu ilorraap tungaanut sangutikkumallugu Sanaartornermik Ilinniarsik assessorissani ilinniarnep allatut ilusilersinnaanera takorluukkarsaarutigigaa ukioq pulaarakkit paasivara. Ukioq siulleq ilinniarniakkamik sammiviliinngikkaluarluni misileraaneg ingerlanneqarsinnaanera takorluukkarsaarutigaat, ukiullu aappaani aattaat sammivimmik toqqaasinnaaneq inissillugu, taamaaliornikkut ilinniartut uniinartartut ikilisarneqarsinnaanerat aqutissiuunneqarsinnaavortaaq.

Praktik-erfissaaleqivissortoqarnerani brancheskole-t amerlanerit atuarfimmi praktik-erfinnik ingerlatsisinnaaneq periarfissaqartissinnaasariaqarpaat, soorlu Sanaartornermik Ilinniarsik assessorissani ilinniartunut taamatut periarfissaqartitsisartoq.

(3.1.2)

Naalakkersuisut Ilinniartut sungiusartullu atorfinitsinnerini suliffiit pisortanilu oqartusar inuiaqatigiinni akisussaafeqarnerat pillugu inatsisissamik nutaamik saqqummiipput, imm. 26.

Siunnersuut ilinniakkat ilaannut ajorseriaateqartitsisussaq brancheskole-nut tusarniutigineqarsimanngittoq paasinarpoq, maannalu brancheskole-t siunnersuut anner-tuumik isornartorsiorpaat. Naalakkersuisunut isummorsorfigillaqqunaqaaq siunnersuut pineqartoq tunuartinnianngippat ukiamut kinguartinneqarnissaanik sulisuteqaqqullugit.

(3.2)

Aningaasarsiornermi siuarsaanerme aningaasaqarnikkullu arlalinnik isumalluuteqarnissaq pimoorullugu anguniassappat namminersorlutik ingerlataqartut suliffinnillu aallartisaaniartut atugassarisaat ilaatigut qissiminneqartariaqarput. Eqqarsaatigisassaavoq suliffinnik aallartisaaniartut ukiut siulliit ingerlaneranni akileraartarnikkut immikkut aqqissuussivigineqarsinnaanerat, ilaatigut progressiv-imik akileraarsinnaanerat aqutissiuunneratigut.

(3.2.2)

Aalisarnermi aqqissuusseqqinnissami suna siunertaarput? Suliffissat amerlanerpaat? Aningaasaat amerlanerpaat? Aalisartut amerlanerpaat?

Raajanut qaleralinnullu licensit killeqanngittumik piffissalerlugit pigineqartarnerisa Aalisarneq pillugu inatsisartut inatsisaaat nr. 18, 31. oktober 1996-meersoq-mi §14 atorlugu, ukiunik tallimanik sioqqutsisumik ilimasaaruteqarnikkut killilerneqartalersin-

naanera aningaasaqarnikkullu kinguneqaaatissat ilanngullugit - Naalakkersuisut UKA 2015-mi saqqummiusaaasamik misissueqqullugit peqquneqarnissaannik Inatsartut aalajangiiffissaattut siunnersuut-mut tapiliullugu Naalakkersuisut raajarniarnermi qaleralinniarnermilu akuersissutit piffissami killiligaanngitsut atorunnaarsillugit, piffissamik killilikkamik taakku taarsernisaasa sunniutai misissormatigit Inuit Ataqatigiit iluarisimaarparput.

Imartatta aalisagaqassusaata maannakkornit annertunerungaartumik misissuiffiqineqartariaqarnera Inuit Ataqatigiinnit pingaartorujussuartut isigaarput. Taamaaliornikkut aattaat tunngavissaqalissuugut nungusaataanngittumik pisassiissuteqartarnerit toqqammavissaqartilissallutigit. Minnerunngittumik aalisakkat ikerinnarsiortut imartatsinnut appakaallutillu anillaateqqittartut, eqqarsaatigalugit annertunerusumik ilisimasanik peqarfiusariaqarput. Siorna nunatta avaleraasartuunut atatillugu nunatut sinnerialiunini nalunaarutigaa, kinguneranillu ilisimatuussutsikkut ilisimasat annertusarneqartariaqarnerat avaqqunneqarsinnaanngilaq.

(3.2.3)

Takornariaqarnerup ineriartorteqqinnerani pisariaqarluinnarpoq angallannikkut atortulersuutitigullu nunap immikkoortui maannakkornit pittaanerungaartumik ataqatigiisarneqartariaqartut. Pimoorulugu pilersaarusionerqartariaqarput ujaraaqqanik mittarfiit Diskobugt-imi, Uummannami aammalu Nanortalimmi, takornariaannaanngittunut innuttaasullu isumannaattumik toqqissisimanarnerusumillu angallanneqarsinnaanerannik toqqammaviliisinnaasut.

Takornarissanut siunissami amerlanerujartuinnarlutik tikittalerumaartussat tamaasa sullissinnaaniassagutsigit mittarfiit meqqaarfiusuniinnaanngittoq neqerooruteqarfigineqartariaqarnerat pisariaqarluinnarpoq, taamaattumik suliffeqarfinnik aallartisaarusususeqartut takornariartitsinermi atugassarisaasuni pittaasumik aqqutissionerqarnissaat pisariaqarpoq.

Takornarissanik angallassisartut maannakkornit amerlanerulluinnartut pisariaqarterumaartussaavagut. Takornarissat ornikkumasaanni angerlarsimaffeqartut aallaavigalugit takornarissanik angallassisinnaanermut pikkorissartitsinerit aqqutissiuuttariaqarput, ilaatigut angallassisarutt nunaqavissut amerlanerpaat pissarsiariumallugit.

Unesco-p nunarsuarmioqatigiit kingornussassaattut kujataani qallunaatsiaqarfikuusimasut akuerissangaluarpagit suliassaq annertoq piareersartariaqartussaavoq, ilaatigut takornarissanut periusissiornissaq Kommune Kujalleq peqatigeqqinnaarlugu sularisariaqartoq, umiarsuarsuit takornariartaatit tikittartut taliffissaqarnissaat [il.il](#). sularisariaqalerumaartussaapput

(3.2.4)

Aatsitassarsiornermi ineriartornermi killiffik ataatsimut isigalugu isumalluarnartoqarmanat iluarisimaarinnippugut. Nunatta karsianut isertikkumaarsinnaasat qujarukumaarpagut, peqqissaartumillu kingulissatsinnut iluaqutaalerumaartussanngorlugit aqullugit.

Aatsitassarsiorfiillu ammallattaaneqalersut aatsitassarsiornermi ilinniarsimasut siunissamilu ilinnialerumaartussat suliffigissallugit pisussaaffeqarfigalugit isigiumaaraat iluunngarluta kissaatigaarput, sapinngisarmi tamaat inuiaqatigiinni iluanaarutigineqartariaqarnerat anguniagassaraarput, pingaartumik sulisartut ulluinnarni atugarisaarnerulernissamut aqqutissatsialaattut isigineqarsinnaammata. Sulisartuq qangatut Maarmorilimmi qaarusummi sulisartutut nuttarsinnaassusilik takoqqilissallugu qila-

naarpugut, naak immaqqa suliassa qarfiit ilaanni sumiiffiillu ilaanni sulisussaaleqiner-
mik kinguneqarsinnaassangaluaq.

Mianersorfissaqarpugut nunatta nunanit allanit aatsitassarssiorfiusunit allanit allaane-
rulluinnartutut isiginaveersaassagatsigu, aatsitassat pigisagut ilaatigut nunani allanis-
saaq qallorneqarsinnaapput, taamaattumik nunarput nunanut allanut aatsitassarssiorfi-
usunut unammillertuusariaqarpoq soqutiginassusilik.

(3.3.2)

Immikkoortuni pilersaarusionermermi nunalu takammerlugu pilersaarusionermermi kommu-
unit suleqatigineqarnerusariaqarput. Nuna tamakkerlugu pilersaarutini ersittariaqarput
ukiut 10-15-nut pilersaarutit tigussaasut, kommunini tamani.

Ersarissaput nunamik atuinerup pilersaarusionerfigineqarnera, piniariartarfiit iller-
sorneqarneri, kuuit eqalliartarfiit illersorneqarneri, aatitassarssiorfissat, takornariarfi-
usinnaasullu aamma immikkut nalunaarsorneqassallutik.

(3.3.5)

Siusissukkut pitsaaliuineq tassaavoq ajornartorsiutit pilinnginnarani iliuuseqarneq,
kingorna inuiaqatigiinnut aningaasatigut oqinnerusumik kinguneqaannarani inuit
ulluinnarni atugaasa ajornerusumik inissinnginnissaannik siunertaqartoq. Suliniutit
taamatut ittut sutigut tamatigut aqqusissiuuttuassuagut, aningaasatigut periarfissati-
gullu - pingaartumik meeqqat inuusuttuaqqat anaanangortussallu eqqarsaatigalugit.

Meeqqanut inuusuttunullu suliniutini FN-ip meeqqat pillugit isumaqatigiissut ma-
leqqinnaarlugu Naalakkersuisut sulilersarnerat pissusissamisoorraaput, Inuit Ata-
qatigiinnillu tassunga tapersersuinerput tamakkiisuussammat naatsorsuutigeqqarput.

Avatagiisit eqqaaveqarnerlu eqqarsaatigalugit eqqarsaatissiissutigerusupparput ava-
tagiisinut aningaasaateqarfimmik pilersitsisinnaaneq isumaliutigeqqullugu.

(3.4)

Aaqqissuusseqqinnissat pisariaqartitagut annertoqaat. Naalakkersuisooqatigiit isu-
maqatigiissutaat naapertorlugu akileraartarnermut, ineqarnermut isumaginninnermilu
ikiorsiissutini aaqqissuusseqqinnernut ersarinnerusumik sinaakkusiinissaq Naalak-
kersuisut kissaatigimmassut iluarsimaarparput, suliassallu taakku uninngatiin-
narneqassanngillat ukiuni qulikkaani aggersuni toqqammavissaajumaarmata anin-
gaasaqarnikkut ullumikkornit ataqatigiinnerusumik ingerlatsilernissatsinnut.

Sulinerup pilerinarnerusinnaaqqullugu sulinermut ilanngaammik piareersaasiortoqar-
nera Naalakkersuisut saqqummiuppaat, saqqummiussaqaqarnissarsilu qilanaarlugu
utaqqissavarput, sulisartummi akilersinnaasumik sulerusupput - suliffissaqartillutik.

(3.4.2)

Ineqarnermi aaqqissuusseqqinnissaq pisariaqarluinnalernikoq Naalakkersuisut suliaris-
sallugu aamma saqqummiussipput.

Aaqqissuusseqqinnissami innuttaasunut pisariaqartitsinerpaanut siunnerfiliinissaq aal-
laaviussasoq piumasarisariaqarpoq.

Ineqarnermi peqqussut tulluussarneqartariaqarpoq attartortitsisut (piginnittut) aser-
fallattaaliinermi akisussaaqataasussanngorlugit, maannamut attartortut kisimik aser-
fallattaaliinermut akisussaatinniarneqartarnerat qimallugu.

Tuniniaanermi akigititaqarfiit aammalu isorliunerusuni tuniniaanermi akinik annertunerusumik peqarfiunngittuni tapiisarnermi periutsit immikkuullaarissumik aaqqiiffiqineqartariaqarput.

Pisortanit tapiiffiqineqarnissamik sullinneqartarneq piffimmi ataasiinnarmi inissisimannissaa anguniartariaqarpoq, naapertuutisoorlu kommuninut inissinneqarpat, tamanna allaffissornikillinsaaneermik kinguneqassoq.

Naggasiutitut ima eqqarsaatissiissuteqarlata:

Nunarput najorlugu inuuffigalugulu akisoqaaq, tamanna aaqqissuussaanitta nunattalu ilusaata taamaatsippaa, taamaattumik nunarsuarmi atukkanut allanut aaqqissuussaanikkut allaqqinnaamik tunngaveqartumik aaqqissuussaasimasunut sanillersuussinnaajuaannarsinnaanngilagut. Nammineq immitsinnut inuusaatsitsinnut, avatagii-sitsinnullu naapertuuttumik aaqqissuuttariaqarpugut.

Taamak oqaaseqarluta suliaq taamak isikkoqartillugu tusaatissatut tinguarput.

Qujanaq.